

TEMA

UNDER HJELMENE Nr. 1/2020

Det hele handler om at forhindre, at ulykken sker!

Her er nogle af begreberne:

- Farlige handlinger
- Farlige situationer
- Tæt-på-hændelser
- Nærvæd-ulykker

I kalder det måske noget andet i jeres virksomhed, men:

Det hele handler om at forhindre, at ulykken sker!

Der bruges lidt forskellige begreber, når der arbejdes med farlige handlinger, farlige situationer og nærvæd-ulykker i byggebranchen.

Rigtig mange virksomheder bruger begrebet 'tæt-på-hændelser' til at beskrive nøjagtigt de samme tre ting: Altså alt det, som kan lede til ulykker.

I denne udgave af Under Hjelmenes TEMA ser vi nærmere på det, som vi kan arbejde med, når vi vil forhindre ulykkerne på vores byggepladser.

Registrering er et af de oftest anvendte værktøjer, men viden, virksomhedens arbejdsmiljøkultur og den individuelle opmærksomhed spiller i høj grad også ind.

Læs derfor artiklerne i TEMA'et, og bliv klogere på, hvordan vi for alvor får knækket ulykkeskurven med det forebyggende arbejdsmiljøarbejde.

AF MORTEN BROE BICHEL

Farlig situation eller nærved-ulykke

Hvad er forskellen - og hvad skal man gøre?

En farlig situation

En farlig situation er en situation, der kan føre til en ulykke. Derfor skal man gøre noget ved det, så det ikke bliver til en ulykke. Risikoen skal fjernes ved, at arbejdsområdet gøres sikkert. For eksempel opsætte et rækværk, hvor det mangler, sikre nogle ting, der er ved at falde ned eller stoppe en farlig handling. En farlig situation er ikke en nærved-ulykke.

En nærved-ulykke

En nærved-ulykke er en hændelse der er sket, men der er ikke sket personskade. Det kan være en person, der er snublet på en ujævn adgangsvej, men han er ikke kommet til skade. Eller et stilladsdæk der er knækket, men det var kun ting, der faldt ned. Der skete altså noget – en hændelse – men det var ikke en arbejdsulykke.

Selvom ting bliver ødelagt, er det altså ikke en arbejdsulykke. En arbejdsulykke involverer en skadet person. Når ting bliver ødelagt, kan der højst blive tale om en forsikringskade.

Skal farlige situationer anmeldes?

Det kan være en god ide at anmelde farlige situationer eller handlinger, sådan at de ikke gentager sig. Hvordan kommer an på situationen. Nogle

gange kan det være til en kollega, der har glemte en sikkerhedsforanstaltning. Man kan jo sige til ham, at man har sat det rækværk op, som han glemte at have taget af for at modtage nogle materialer. Men den farlige situation er væk, og opmærksomheden er skærpet.

Men hvis et stillads fx mangler fastgørelser eller en udgravning er ved at styrte sammen, så skal det anmeldes. Beskeden skal gives til en person, der kan gøre noget ved det. Det kan være til ens egen arbejdsgiver eller til den stedlige byggeledelse.

Nærved-ulykker skal undersøges

Nærved-ulykker skal undersøges, så man kan lære af dem (se "Hvad siger reglerne" nedenfor). Men hvis man er lige ved at slå sig over fingrene med en hammer, eller en ellers velegnet kniv smutter, uden at der sker skade, så skal der ikke nødvendigvis gøres mere ved det. Hvis derimod en udgravning styrter sammen, eller en lift vælter, så skal det undersøges, selvom ingen kom til skade. For der var jo en årsag til, at ud-

gravningen styrtede sammen eller liften væltede. De årsager skal findes, så der ikke sker personskade næste gang.

Anmeldelsen skal ske til den, der har ansvaret for hændelsen og til den, der kan gøre noget ved det.

Hvad gør man?

Nogle firmaer og byggepladser har app's, hvor man tager fotos med telefonen og sender til den ansvarlige. Andre steder skal man ringe, og endelig kan der være nogen der beder om et stykke papir, men det ses sjældent. Det vigtige er at fastholde hændelsen, sådan at en ny hændelse undgås, fordi det lige så godt kunne have ført til en personskade.

Nærved-ulykker skal behandles på byggepladsens sikkerhedsmøde og i firmaets egen arbejdsmiljøorganisation. Sørg for at din arbejdsmiljørepræsentant eller arbejdsleder tager sagen op. Det handler om sikkerhed, at undgå at nogen kommer til skade på byggepladsen.

AF FLEMMING HANSEN

Hvad siger reglerne

Hvornår og hvorfor skal en nærved-ulykke registreres og hvem skal gøre det?

Når der sker en arbejdsulykke, er det vigtigt at man lærer af den, så det ikke sker igen. Det er meget vigtigt og noget, som alle kan forstå. En nærved-ulykke er en hændelse, der er sket på byggepladsen, men hvor ingen personer er kommet til skade. Sådan en hændelse skal man også lære af, fordi det kun var tilfældigheder, der gjorde, at ingen kom til skade.

Er der anmeldepligt?

Der er krav om, at arbejdsulykker med personskade skal anmeldes. De regler skal ikke gennemgås her. Der er

derimod ikke krav om anmeldelse af nærved-ulykker til nogen myndigheder, da der ikke er sket personskade. Nærved-ulykker skal dog anmeldes til arbejdsgiveren eller dennes repræsentant (se faktaboks).

Der er undersøgelsespligt

Ligesom virksomhederne skal undersøge årsagerne til arbejdsulykker, skal man også undersøge et tilløb til ulykker – altså nærved-ulykker. Selvfølgelig fordi man skal finde frem til årsagen til hændelsen, så man kan sikre, at der ikke ved en lignende situation kommer personer til skade.

Der er forskellige steder dette skal foregå:

- Hvis det er på en større byggeplads, skal nærved-ulykker drøftes på et sikkerhedsmøde
- Hvis det er i en virksomhed med mere end 10 ansatte, skal de drøftes i firmaets arbejdsmiljøorganisation (AMO)
- Hvis det er i en mindre virksomhed, bør arbejdsgiveren drøfte nærved-ulykker med medarbejderne.

FAKTABOKS:

Store byggepladser:

"Ordinære sikkerhedsmøder skal afholdes mindst en gang hver 14. dag. Ekstraordinære møder afholdes, hvis der indtræffer alvorligere ulykker, forgiftninger eller andre sundhedsskader **eller tilløb hertil**, samt når der i øvrigt er behov herfor." (Bekendtgørelse om bygherrens pligter § 16 stk.3)

Firmaer med arbejdsmiljøudvalg, skal:

"Sørg for, at årsagerne til ulykker, forgiftninger og sundhedsskader **samt tilløb hertil** undersøges, og sørg for at få gennemført foranstaltninger, der hindrer gentagelse." (Bekendtgørelse om samarbejde om sikkerhed og sundhed §17 stk.2. pkt.7)

Arbejdsmiljøgruppen (Arbejdsmiljørepræsentant og arbejdsleder) skal:

"Deltage i undersøgelse af ulykker, forgiftninger og sundhedsskader **samt tilløb hertil** og anmelde dem til arbejdsgiveren eller dennes repræsentant." (Bekendtgørelse om samarbejde om sikkerhed og sundhed §18 stk.2. pkt.5)

Se i øvrigt Arbejdstilsynets vejledninger

Forebyggelse af arbejdsulykker i store og mellemstore virksomheder (F.0.5-1)
Forebyggelse af arbejdsulykker i små virksomheder (F.0.4-1)

Nærved-ulykken skal dog anmeldes til arbejdsgiveren eller til dennes repræsentant (se faktaboks).

Er der en bagatelgrænse?

Der er ikke fastsat en egentlig grænse for, hvornår en nærved-ulykke skal undersøges. Men som Arbejdstilsynet skriver i Vejledning F.0.5-1: "Der ligger

imidlertid en meget stor læring i både ulykker og nærved-ulykker, som i høj grad kan hjælpe til at øge sikkerheden i virksomheden. Derfor må man gøre det klart for både ledelse og medarbejdere, hvor vigtigt det er for virksomhedens sikkerhedsarbejde, at man får undersøgt disse hændelser, og at man får kortlagt de bagvedliggende årsager."

AF FLEMMING HANSEN

Den typiske tæt-på-hændelse, findes den overhovedet

Da formålet med registrering af tæt-på-hændelser er forebyggelse og læring, så burde den typiske tæt-på-hændelse slet ikke findes, men det gør den!

Der er de spektakulære og alvorlige tæt-på-hændelser, som vi aldrig glemmer, væltede kraner, tabte betonelementer og sammenstyrtede udgravninger, og så er der de almindelige tæt-på-hændelser, dem vi ser hver eneste dag, som næsten er et vilkår, og derfor ikke anses af ret mange for at være en tæt-på-hændelse.

I bygge- og anlægsbranchen har vi i mere end 10 år arbejdet med at registrere tæt-på-hændelser og burde da snart have lært noget om, hvordan det ikke skal være. Alligevel ser vi de samme situationer igen og igen. Nogle gange bliver de så registreret som en tæt-på-hændelse, og hændelsen bliver bredt ud i hele virksomheden inklusiv læringen om, hvordan vi undgår det hele gentager sig. To uger efter er den der så igen, måske på den samme plads, måske på en anden byggeplads:

- Manglende opsætning af rækværk efter demontering
- Risikoadfærd ved arbejde fra stige
- Kabler i gangvejene
- Ubeskyttede/ødelagte kabler på jernpladeveje og andre køreveje
- Bukkestilladser, der er samlet efter forhåndenværende-søms-princip

Hvorfor er den der så, denne typiske tæt-på-hændelse? Jo det handler selvfølgelig meget om, at en byggeplads hele tiden forandrer sig, men det handler også om, at det ikke betragtes som farligt, at stå på en stige på et løseligt bygget stillads, gå hen over løse kabler på en trappe, og slidte argumenter som:

- Det er jo gået godt for mig før
- Jeg har givet besked til ledelsen
- Jeg har ikke det rigtige grej lige her
- Tidsplanen er meget stram, så det er der ikke tid til
- Jeg skal jo bare lige
- Jeg passer på mig selv
- Det er ikke mit...
- Mester sagde, at jeg skulle

Kan vi komme videre?

Ja det kan vi godt, men der kan være mange årsager: Manglende viden, forkerte kompetencer, presset økonomi, manglende vilje - og så selvfølgelig den eksisterende kultur. Hvis fx kulturen også kan ændres fra - 'det er ikke mit ansvar/det er ikke mig, der har fjernet det rækværk' - til en kultur, hvor den, der ser, at der mangler et rækværk, bukker sig ned og sætter det op, så ingen kommer galt afsted, heller ikke en selv.

Nu er det jo så ikke ønskescenariet, at nogen bliver dem, der altid går og fejer op efter andre, så sørg for at faren forsvinder, ved f.eks. at sætte et manglende rækværk op og så skriv en dagseddel på det udførte arbejde, og aflever den til byggeledelsen - det er en meget bedre strategi, end bare at gå forbi.

Ser du, som byggeleder, at der mangler et rækværk eller en person står og flager på toppen af en stige, så skal du også gribe ind for at forhindre, at tæt-på-hændelsen bliver til en ulykke.

Med andre ord:

**'Ser du det
- så fix det'**

AF PIA ENEMÆRKE BECKER

Manglende opsætning af rækværk efter demontering

Risikoadfærd ved arbejde fra stige

Kabler i gangveje

FÅ
LÆST
OP

Ubeskyttede/ødelagte kabler på jernpladeveje og andre køreveje

Bukkestilladser, der er samlet efter forhåndenværende-søms-princip

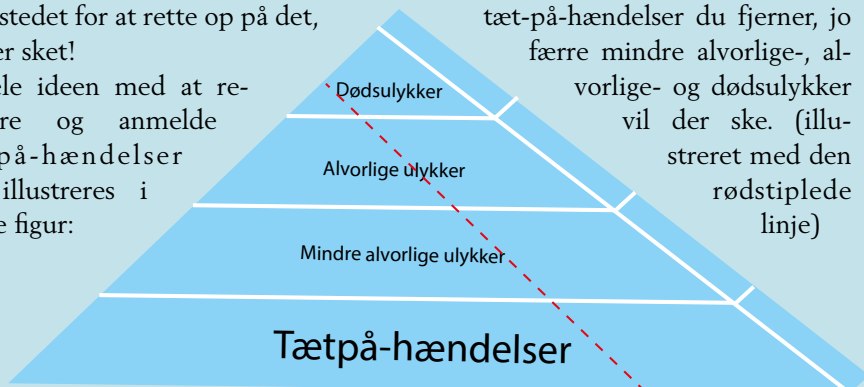
Hvorfor skal vi anmelde tæt-på-hændelser

AF PETER KIRKEGAARD

Anmeldelse og handling på tæt-på-hændelser er en naturlig del af at forebygge og undgå ulykker, og det siger loven, at man skal. Og så er der jo meget sund fornuft i det.

Når vi taler om ulykker, er det langt bedre at tage højde for det, der kan ske, i stedet for at rette op på det, som er sket!

Hele ideen med at registrere og anmelde tæt-på-hændelser kan illustreres i denne figur:

Når man på en byggeplads eller i et byggefirma retter blikket mod den nederste og største del af figuren (Tæt-på-hændelser) og registrerer, kortlægger og analyserer de situationer, hvor noget kunne gå galt og forårsage en ulykke, så er teorien, at jo flere tæt-på-hændelser du fjerner, jo færre mindre alvorlige-, alvorlige- og dødsulykker vil der ske. (illustreret med den rødstiplede linje)

Et eksempel er vist her:

Det er næppe sandsynligt at denne situation fører til en dødsulykke, men den kan sagtens føre til en alvorlig ulykke med fx kompliceret benbrud og langt sygefravær. Og derfor blev den registreret og rapporteret, fordi der skal rettes op på adgangsvejen, så den kan blive sikker og lovlig.

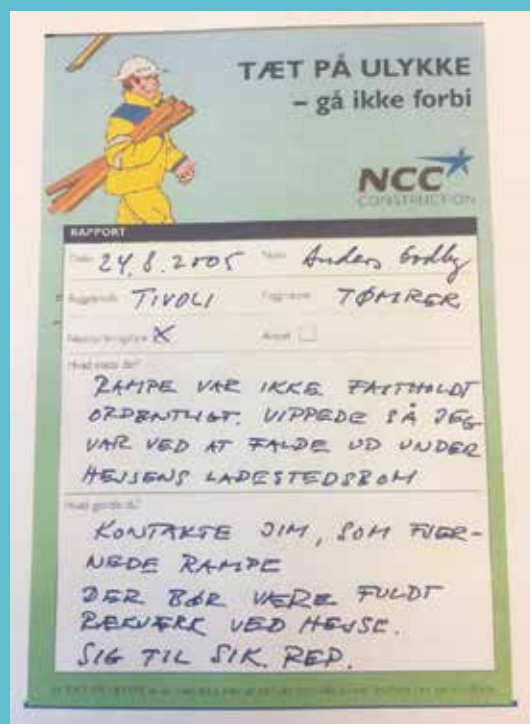

For hver gang denne eller lignende situationer anmeldes, og der tages handling på det, så forebygger man, og man mindsker risikoen for ulykker.

Denne situation blev rettet op med det samme, og der blev etableret en sikker adgangsvej ind i bygningen.

- Og hvad skal jeg så gøre ved det: Du skal afværge hændelsen!

Du ser dem hver dag, tæt-på-hændelserne, og det er faktisk vigtigt, at du - ud over at indberette - ikke bare går forbi, men rent faktisk afværger hændelsen

"Gå ikke forbi"-kampagneblok fra NCC.

For år tilbage havde NCC en kampagne om tæt-på-hændelser, den blev kaldt 'Gå ikke forbi', og selvom kampagnen har mindst 15 år på bagen, er budskabet stadig aktuelt, med en lille krølle på:

- Gå ikke forbi - afværge!

Tiden er løbet fra indrapportering ved hjælp af papirblokke, der skal udfyldes i hånden og afleveres face to face. I dag kan vi fortælle vores

kollegaer om tæt-på-hændelser via en række digitale løsninger, der sikrer at hændelsen kommer ud til alle i virksomheden - og det er også nemt at sende et billede, der jo som bekendt siger mere end 1000 ord.

Det som stadig ikke er så nemt, det er at afværge tæt-på-hændelsen. Når du på din byggeplads ser, at der mangler et rækværk foran et dørhul i 2. sals højde, så skal du afspærre området eller bygge det manglende rækværk. Der ved sikrer du, at ingen falder ned, mens du er på vej/ringer til byggeledelsen for at fortælle, at der mangler et rækværk.

Det er så ærgerligt, når der, to uger efter, du har indrapporteret en tæt-på-hændelse til firmaet, igen mangler et rækværk i et dørhul, på din eller en anden byggeplads.

Hvis du fortæller - med billeder og ord - at du afspærrede området eller byggede et sikkert rækværk, så er der håb om at den gode vane breder sig og ingen går forbi, så nogen en dag styrter ned fra 2. sal på grund af et manglende rækværk.

AF PIA ENEMÆRKE BECKER

Opfølgning på rapporteringer:

Man skal kunne se handling

Får man et mere sikkert arbejdsmiljø ved at registrere tæt-på-hændelser? Nej, ikke i sig selv. Der følger, som i andre af livets forhold, ofte noget arbejde med: Der er tre forhold, som er vigtige for at registrering af tæt-på-hændelser bliver en succes:

- Det skal være let at rapportere
- Hurtig handling
- Registreringen og løsningen skal formidles ud til resten af byggepladsen eller -firmaet

AF PETER KIRKEGAARD

Bagatel-grænse for tæt-på hændelser

Hvor små ting er det nødvendigt at anmelde som tæt-på hændelser eller forhold?

Kan det ikke blive for småt og pjattet?

Det korte svar er: NEJ!

Fordi det er aldrig til at forudse, hvad der kan ske.

Derfor er alle tæt-på registreringer relevante, og guld værd for din egen og dine kollegers sikkerhed.

Hvor mange tæt-på kan du fx se på dette foto?

AF CARSTEN BISGAARD